

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Observationes in Cap. XI. De Verborum Significatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

Cap. V. Lib. I. Argumento conveniat, nec non Cap. X. *ibid.* de Reconvensione; nam hæc ad Reum pertinet: præterea, cum Judex Actionis, sit Judex Reconvensionis; Exceptio & Actio eundem Judicem habere debent. Animadversio hæc confirmat REG. II. quæ de Exceptione dicit id, quod de Reconvensione dictum fuit, loco laudato.

Duæ Exceptiones, quæ leguntur hac in REG. item eæ, quæ sunt in REG. XIII. XIV. XV. XVI. monent, revocandum esse in memoriam id, quod alibi fuit notatum, Autorem sumere verbum *Exceptio*, modò prout significat defensionem in Jure propositam; modò prout significat casum in Regula non comprehensum.

REG. III. VII. VIII. XI. XII. desumptæ sunt ex REGULIS VI. XX. XXXII. XXXVI. LIX. LX. LXIII. LXXI. *Trigesima Secunda* est fundamentum *Septuagesimæ primæ*; nam si is, qui admittitur ad Actionem, admittatur ad Exceptionem, id fit quia nihil conceditur Actori, quod Reo non liceat. Utraque autem desumpta est à Regulâ dicente, Reum esse favorabiliorem, quàm Actorem.

REG. XXXVI. & LIX. respiciunt dolum: Prima fert, pro Possessore haberi eum, qui dolo desit possidere: alia fert, dolosè agere eum, qui petit rem, quam se restituere debere scit. Prima opponi potest ei, qui Actionem eludere tentat per fraudem: Posterior adhiberi potest adversus omnem petitionem injustam; puta Fœneratoris usuras exigentis; Hæredis petentis debitum, quod Testator eum exigere vetuit.

REG. LXXX. sumitur ex iis omnibus, qui docent, licitam esse Defensionem, & favorabilius admitti, quàm Actionem; inde enim sequitur, eum non esse in morâ, qui justa Exceptione utitur.

Hæc generalia principia circa Exceptiones utilia sunt.

Observare opus est in REG. XIII. quòd, ubi agitur de Factis, quæ sciri debent, idem sit de ignorantia Facti, ac de ignorantia Juris, quæ non excusat, nisi invincibilis sit, & magis aut minus culpabilis est, prout magis aut minus voluntaria est; porrò, si quis velit ignorantiam in seipsâ, ut non faciat bonum, hæc magis voluntaria est, quàm si eam velit solum in ejus causâ, nempe, negligentia aut desidia.

Quod ibi dicitur, ignorantiam Juris excusare Feminas & Milites; producendum est ad Personas rudiores, in quibus defectus intelligentiæ, justa est ignorantia causa. Ignorantia probabilis, & ignorantia invincibilis, hic eadem sunt; sicut ignorantia supina, & ignorantia vincibilis. Hæc Exceptio necessaria est, ad preveniendum errorem. REG. XIV. respicit cessationem, seu extinctionem obligationis, per contrariam voluntatem. De solutione agitur in REG. XV. quæ ad hoc reducitur; quòd solutio totalis Creditori facta, obligationem integram perimat; partialis, partem solum extinguit: cui adjiciendum est, quòd, si Debitor plures summas æquales eidem personæ debeat, & solvendo unam ex iis, non determinet, quodnam debitum solvere intendat; neque etiam Creditor illud in Aposchâ suâ determinet; debitum durius & strictius extinguitur; v. gr. illud, quod debetur sub pœnâ; tum illud, quod debetur sub pignore; deindè illud, quod nomine suo cavit; denique, id, pro quo fidejussit, aliàs illud extinguitur, quod determinatum erit vel à Debitore, vel à Creditore ex consensu Debitoris: si debita alia aliis strictiora non sint, vetustius extinguitur. Vide *Notas Juris Gallici in Institut.* supra laudatas.

Exceptiones & Replicationes cum suis Duplicationibus inferi possent REG. XVI. amplitudinem suam adeptæ, quæ respicit Exceptionem Rei Judicatæ; quæ non habet locum, nisi cum Judicium validum est, ac definitivum, in eaque actum fuit de obligatione, adversus quam opponitur: aliàs res ju-

dicata non est, & proindè Judicium non potest obligationem extinguere. Iis, quæ hic dicuntur ab Autore de re judicatâ, jungendum est CAP. XX. LIBR. II. eidem Argumento respondens.

REG. XVII. juncta REG. XI. docet, quòd, re sine culpâ Debitoris pereunte, ejus interitus extinguit obligationem; porrò, Debitor est in culpâ, si rem non restituerit post petitionem in Jure factam, nisi justas habuerit ejusdem non præstandæ causas.

REG. XVIII. est sequela REG. V. si defensio concedatur Excommunicato, oportet, ut, si ab eo exigatur id, quod debet, excusare se non possit à comparando, idè quòd sit Excommunicatus; vel, si comparet, Creditor ipsi Excommunicationem objicere non possit. Prior sensus magis accedit ad Cap. 34. de *Sent. Excomm.* laudatum, & ad Cap. 5. de *Excepti.* quod laudari potest; in quibus legitur, gratiam Excommunicato, ad ipsius defensionem concessam, vergere non debere in præjudicium Actoris.

Discrimen, quod REG. XIX. constituit inter Debitorem Laicum, & Debitorem Ecclesiasticum, attentionem meretur; nempe, hic in carcerem mitti non debet ob æs alienum, sufficit, ut cum Jurejurando caveat, se soluturum, cum poterit; ille autem in eodem casu mitti potest in carcerem. Eandem attentionem meretur id, quod utrique commune est: nempe, paupertatem non extinguere obligationem, sed auferre solum facultatem solvendi.

REG. XX. pœna lata adversus Creditorem, qui vim Debitori suo infert, æquissima est, scilicet, amissio debiti. Idem est de Exceptione, nempe, Debitor ab illâ pœnâ immunis est, si vis sine jussu ipsius adhibita fuerit: addendum est, modò non approbet id, quod suo nomine gestum erit.

REG. XXI. oblatio pignoris non liberat Debitorem à persecutione Creditoris.

OBSERVATIONES in CAP. X. de IN INTEGRUM RESTITUTIONE.

Autor hic de Restitutione in integrum disserit, quia locum habet præcipuè in Obligationibus, quæ præcedunt. Quod de iis dicit, in omnem Actum, in quo læsio sit, extenditur, Judicium, Transactionem, Donationem, Resignationem, Permutationem Officii, aut Beneficii, aditionem Hæreditatis, & plures alios, qui expositi fuere in *Libris præcedentibus*.

Omisit in REG. I. Exceptionem memoratam in Cap. 9. de *Restitut. in integr.* GREGORIUS IX. postquam dixit, Judices, qui non habent Administrationem, eorum Delegatos, & Arbitros, non posse noscere de hac Restitutione; adjicit, *nisi incidens sit*.

Exceptio I. REG. II. respicit Impedimenta legitima petendi Restitutionem tempore præstituto. Cùm dicit REG. IV. Absolutionem à Jurejurando esse speciem Restitutionis in integrum, loquitur de casu, in quo Contractus obligat solum ratione Juramenti.

REG. VI. quæ dicit, Socio Majori, Minoris, non prodesse restitutionem, quam hic impetrat, æquissima est: nam ratio privilegii Minoris, locum non habet quoad talem Socium. REG. ult. non convenit Argumento; nam loquitur de punitione Clerici, qui cessionem Rei Litigiosæ, per fraudem sibi fieri procurat.

OBSERVATIONES in CAP. XI. de Verborum significatione.

Quoad Expressiones Juris, & speciatim Clausulas, perficere debuisset id, quod executus est circa Verba, illas ordine alphabetico digerendo; & nedùm indicaret Textus, qui expositionem continent, hæc referenda erat. *Expressiones à Verbis* distinximus in REGULIS circa Verborum significationem.

OBSERVATIONES in CAP. ULTIMUM de
REGULIS JURIS.

Ordo alphabeticus rectus est, quoad Regulas ab invicem independentes; sed, quoad alias, quæ eidem Argumento respondent, retinendus erat ordo Argumentorum. Id executi sumus, continuâ serie colligendo eas, quæ omnibus Argumentis, aut plerisque conveniunt, sub *TITULO Regularum Communium*. Reliquas divisimus in tres Classes; Judiciales, Beneficiales, & Morales: Has in Præceptivas, Prohibitivas, & Permissivas, quibus præfixa sunt eæ, quæ Fontes indicant, in quibus Moralis Disciplina hauriri debeat.

Autor eas tantum Regulas collegit, quæ sunt ad calcem *COLLECTIONUM Gregorianæ & Bonifacianæ*; eas omnes nos præterea collegimus, quæ per totum *Juris Corpus* vagantur. Interdum ordini alphabetico ordinem Argumentorum conjunxit, colligendo, sub quibusdam verbis, Regulas respicientes id, quod sub illis verbis continetur: tot hujus Methodi occurrunt exempla, quot verba, sub quibus plures Regulas congestit; multa sunt, sub, quibus omisit Regulas congruas, eæ, quas eidem verbo subjecit, aliquando contrariæ sunt.

Duo igitur circa hoc Caput præstanda supersunt. 1. Supplendi defectus. 2. Componendæ contrarietates. Primum impleri potest, remittendo ad *Tabulam Alphabeticam REGULARUM JURIS CIVILIS*, excusam in Editione Paris. 1612. immediatè post *REGULAS Sexti*. Et quidem idèd, inquit Editor, eo in loco collocata fuerunt, quia pleræque *Regula Juris Canonici*, è *Jure Civili desumptæ sunt*. Adjiciendæ igitur sunt *Indici VIGELII*, sub unaquaque litterâ, *Regula*, quæ illic sub eadem reperiuntur litterâ. Hoc vitium suppleri etiam potest, adjiciendo *REGULAS Juris Canonici*, quæ sub quibusdam verbis desunt; & hoc est consilium nostrum, postquam remisimus ad laudatum *Indicem Regularum Juris Civilis*, unaque cum Autore observaverimus, verbum *REGULA*, non significare hic *Legem*; sed Summam dispositionis Legis, circa Argumentum *Regulæ*: laudata Lex est in *Indice*; prima sub litterâ R.

Sub verbo *Absolutio*, adjice *REGULAM, Promptiora sunt Jura ad absolvendum, quam ad condemnandum*; sub verbo *Accessorium* collocari possunt *Regula* laudatæ à *CANISTO* in *Reg. XLII. in 6.* Sub verbis *Aktor & Reus*, adjicienda est *Regula: Cùm obscura sunt Jura Partium, favendum est Reo: REG. Aktore non probante, absolvendus Reus.*

Sub verbo *Amisso*, adjice *REGULAM, Qui concessa abutitur potestate, illam meretur amittere*. Sub verbo *Argumentum*, collocari potest *Reg. 7. in 6. Privilegium persona sequitur personam*, quæ est sub verbo, *Privilegium*: item *REGULA, Quod alicui gratiosè conceditur &c. 74. in 6.* Sub verbo *Commoda*, ponere licet *REGULAM, Quod ob gratiam alicujus conceditur, in ejus dispendium retorquendum non est. Reg. 61. in 6.*

Sub verbo *Beneficium*, adjice *REG. Beneficium datur propter Officium. Cap. ultimo de Refer. in 6.* Sub verbo *Consensus* locari potest *REG. Scienti & Consenti. 27. in 6.* quæ est sub verbo *Dolus*. Sub verbo *Culpa*, pone *REGULAM, Sine culpâ non est aliquis puniendus. 23. in 6.*

Sub verbo *Dolus*, adjici potest *REGULA: Pro Possessore habetur, qui dolo desit possidere 36. in 6.* quæ occurrit sub verbo *Possessor*. Sub verbo *Dubia*, adjice *REGULAM: In penis benignior interpretatio facienda 49. in 6.* nam interpretatio locum habet solum in Dubio: item *REG. in Contractibus plena, in Testamentis plenior, in Beneficiis plenissima, Cap. 6. de Donat. REGULAM. Odia restringi convenit. REGULAM: Cùm ambigua sunt Partium Jura, favendum est Reo: REGULAM, in Dubiis tutius eligendum*. Has inter Regulas, quædam contrariæ videntur invicem, aut

iis, quæ ab Autore collectæ sunt. v. gr. quo pacto conciliari possunt, *Regula, In Dubiis minus eligendum esse, & Regula, In Dubiis considerandum esse quod verosimilius est, aut sapius accidit*: quoniam modo componendæ sunt, cum Lege interpretandi Dubium adversus eum, qui ejus est Autor; denique cum obligatione interpretandi plenè Contractus, plenius Testamenta, & plenissimè Beneficia Principum.

Alia nobis conciliatio non occurrit, nisi, quòd, has inter Regulas, alia aliarum Exceptiones continent. Ex omnibus, quæ ad benignitatem vergunt, *Prima* est ea, quæ dicit, in Dubio mitiorem partem eligendam esse. Hæc est reliquarum principum: indè fit, ut in eodem casu, minus amplectendum sit, restringenda sint odia, pena levior eligenda sit. Omnes hæc *Regulæ* sunt consecutiones *Regulæ 3. de Reg. Juris* apud *GREGORIUM IX.* Nam unaquæque illarum continet solum exempla rerum, quæ benigniores & humaniores sunt. Idem est de *Regulâ*, quæ jubet, ut Reo potius, quam *Actori*, faveatur, si *Jura* eorum æqualiter ambigua sint: hoc enim humanius est, cùm agatur de damno vitando quoad Reum, & de lucro captando, quoad *Actorem*.

Alia *Regulæ* continent Exceptiones, sumptas, sive 1. Ex circumstantiis, quæ dubium tollunt, proveniens ex obscuritate verborum, aut expressionis, aut Consuetudinis Provincie: sive 2. ex *Culpâ* Contrahentis, qui obscurè locutus est; & sic in suum præjudicium intelligi meritus est. Hæc via necessaria fuit, ut obviam iretur fraudibus, quibus multi usi essent, eligentes verba obscura, undè lucrum captarent: impediendum erat, ne quis ex malitiâ suâ lucrum sentiret, & fraus in Autoris sui commodum vergeret.

Quoad *Regulam*, circa discrimen, inter Contractuum & Testamentorum, nec non Beneficiorum interpretationem, ea fundatur in favoris inæqualitate: nam Beneficia Principum magis favorabilia sunt, quam Testamenta, & hæc, quam Contractus.

Sub verbo *Factum*, collocari potest *Regula 73. in 6. Factum legitime retrahari non debet; licet casus postea eveniat, à quo non potuit inchoari*: quæ restringendæ est ad Contractus indissolubiles: quoad alios falsa est. Vid. *CANISIUM*, qui exempla utrorumque Contractuum colligit in *hanc Regulam*.

Sub verbo *Impossibile*, sub quo citatur *Reg. 6. in 6. Regulæ XLI. LXVI.* quarum illa fundamentum est, nam si is, qui non potest exequi quod debebat, reputatur id fecisse, id oritur ex eo, quòd non teneatur ad impossibile.

Sub verbo *Judex*, locari potest *Regula 24. in 6. Quod quis mandato facit Judicis, dolo facere non videtur, cùm habeat parere necesse*. Hæc est sub verbo *Dolus*.

Sub verbo *Magistratus*, prout accipitur ab Autore, collocari possunt, omnes *Regulæ*, quæ respiciunt Superiores: plures sunt in *TITULO de Major. & Obed. & in DIST. XCVI.* quas omisit.

REGULA sub verbo *Malum*, periculosa est, significans, aliquem posse constitui in necessitate magnum aut minus Malum committendi, & tunc excusari à peccato, eligendo minus: quod falsum est; nam cum duobus criminibus inæqualibus objicimur, ab utroque abstinendum est, & deponendus error ergà illud, quod licitum falsò creditur, juxta Sententiam *PAULI, Non facienda sunt mala ut eveniant bona*. Proindeque nec minus Malum, ut vitetur majus.

REG. sub verbo *Necessitas*, ubi citatur *Regula Decretal. quæ restringi debet ad casum Prohibitionis Humanæ, aut Divinæ merè positive, cum Legis Naturalis Præcepto non concurrentis*: tunc enim solum necessitas facit licitum, quod erat illicitum.

Longè plures *Regulæ* colligendæ erant, sub verbo *Præscriptio*,